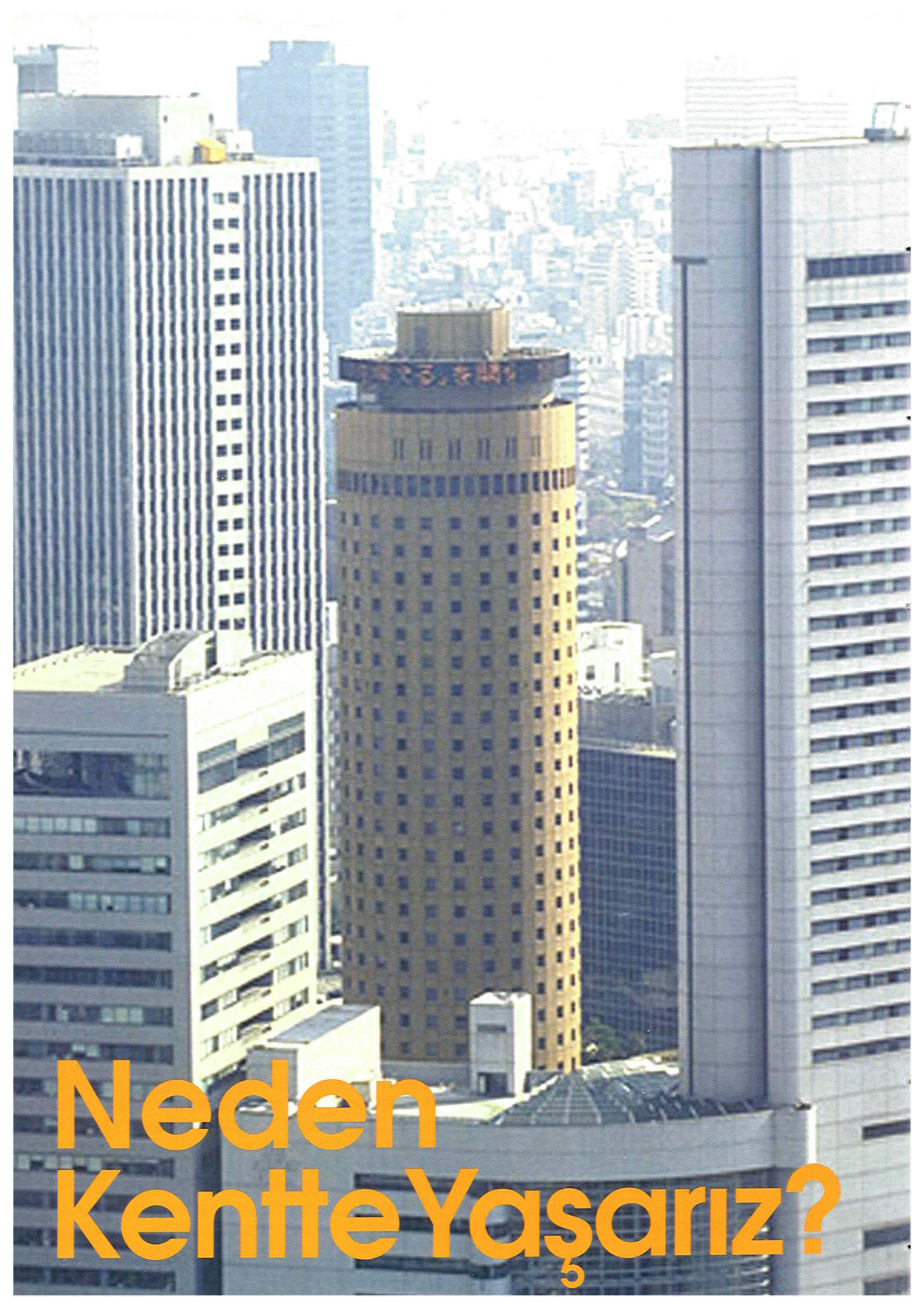

Neden
Kentte Yaşarız?

Her gün evden işe, işten eve yürüyerek gidiyorum. Yol boyunca birçok caddeden geçiyorum. Kimi zaman yolumun üzerindeki parklarda oturup dinleniyorum; sonra kalkıp yeniden devam ediyorum yoluma. Yürürken birçok şeyle karşılaşıyorum. Karşıdan karşıya geçerken trafik ışıklarında bekliyorum. Otomobiller, otobüsler geçip gidiyorlar önümden. Eğer uzak bir yere gideceksem otobüse, dolmuşa ya da metroya biniyorum. Bütün bunlar bir kentte yaşayanların karşılaşılabileceği şeyler. Özellikle de

büyük kentlerde yaşayanlarımız bunlarla her gün içiçedir. Peki bir kenti kent yapan öğeler nelerdir? Hiç düşündünüz mü bunu? Ya da neden kentlerde yaşıyoruz diye merak ettiğiniz oldu mu?

Binyıllar önce kurulmuştur kentler. Bu ilk günümüzün kentlerinden elbette çok farklıydı. Günümüzdekiler kadar kalabalık değillerdi. En büyüklerini görseydiniz bugünkü kasabalardan daha küçük olduğunu söylerdiniz. Yine de temel bazı kentsel özellikleri, onların günümüz kentleriyle bir tutmamızı gerektiriyor.

O zamanın kentleri göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçen insanların kurduğu kentlerdi. Yerleşik yaşama geçilmeden önce insanlar avcılıkla uğraşırlardı. Av hayvanları nerede bolsa oraya göçerlerdi. Daha sonra bu insanlar toprağı işlemeye başladılar. Artık tarlalara ekin ekebiliyor, meyve, sebze yetiştirebiliyorlardı. Tarımla uğraşan insanlar ettikleri ürünün başında beklemek, harman zamanı ürünü kaldırmak zorundaydılar. Böylece belli bir yere bağlanıp, yerleşik yaşama geçtiler. İlk kentler bu yolla kuruldu. Bir süre sonra elde ettikleri ürünü satmak istediler. Bunun için pazar yerleri kurmaya başladılar. Böylece çevredeki başka insanlar da kente gelmeye başladı. Bu yolla ilk kentler ortaya çıktı ve gelişti. Ama kente gelenler her zaman iyi niyetli insanlar değillerdi. Bazen onların elde ettiği zenginliği kıskanan hırsızlar, çapulcular da kente gelir ve her şeyi yağmalardı. Kentliler bu soruna bir çare aradılar. Bu nedenle kentin çevresini duvarlarla çevirmeye karar verdiler. Bu duvarları aşmak öyle kolay bir iş değildi.

Kent yaşamında birlikte yaşayan insanlar, dayanışma içinde olmaları gerektiğini öğrendiler. Eskiden olanın tersine artık herkes toplumda farklı bir iş yapıyordu. Kimileri çiftçilikle, kimileri ayakkabıcılık, terzilik, duvarcılık, askerlik gibi farklı işlerle uğraşıyorlardı. Her biri ihtiyaç duyduğunu başkasından alıyordu.

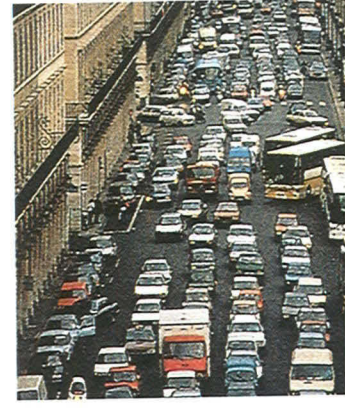
Kısaca, kentlerin ortaya çıkışı insan ilişkilerini ve toplumu etkileyip değiştirmişti. Günümüzde kent yapısı oldukça değişmiştir. Buna karşın, o ilk kentlerin kurulduğu temel ilkeler hâlâ geçerlidir. İnsanlar, korunmak, iş bulup çalışmak, ürettiklerini başka insanlarla paylaşmak için kentte yaşarlar. Elbette bunlar kentte yaşamının en temel öğeleridir. Bunların yanında kentlerin eğlence, kültür, sanat, bilim merkezi olma özellikleri de vardır.

Kentler, bugünkü yapısını 19.yüzyılda yaşanan endüstri devrimiyle kazandı. İlk kentlerden 19. yüzyıla değin çok az şey değişmişti kent yaşamında. Barutun ateşli silah yapımında kullanılmasından sonra kentlerin çevresini kuşatan duvarlar kolayca yıkılmış, savunma açısından yetersiz kalmışlardı. Böylece kentlerde uzun süre varlıklarını koruyan kale, sur, kent duvarı gibi yapılar artık kullanılmamaya başladı.

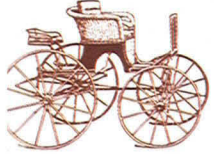

Kentlerin tarımsal yapısı da çoktan değişmişti. İlk başlarda tarımsal alanların bulunduğu yerlerde kurulan kentler endüstri devriminden sonra kırla ilişkilerini kestiler. Artık kentlerde tarımsal ürünler yetiştirilmiyordu. Kentliler kırsal kesimde yaşayanlar için gereksinim duydukları malzemeleri üretiyorlar, karşılığında da yiyecek satın alıyorlardı.

Avcılık yaparak yaşayan toplumdan tarım toplumuna geçiş kentlerin yapısını nasıl değiştirdiyse, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş de kentlerin yapısını büyük ölçüde değiştirdi. Şöyle ki 19.yüzyılda kentlerde fabrikalar kurulmaya başlandı. Bu fabrikalarda çalışmak isteyenler de kentlere geldiler. Kentler kalabalıklaştıkça insanlar kalacak yer sıkıntısı çekmeye başladılar. Bu yüzden yüksek binalar ve gökdelenler yapıldı. İlk kez bu dönemde, insanları taşımak için evlerde asansör kullanılmaya başladı. Artık insanlar yüzlerce dik merdiveni yürüyerek çıkmak zorunda değildi. Bunun için asansörün bir düğmesine basmak yeterliydi. Günümüzde kentlerde binaların büyük çoğunluğu çokkatlı yüksek binalardır. Oturduğumuz evler apartman biçimindedir, okullarımız en az üç-dört katlıdır. Bunun nedeni kentte artan nüfusu daha uygun yaşama alanlarına kavuşturmadır. Eğer asansör bulunmamış olsaydı evler çok daha geniş bir çevreye yayılacaktı ve ulaşım çok zor olacaktı.

Kentlerde ulaşım günümüzde otobüs, dolmuş, metro, tramvay, otomobil gibi araçlarla yapılır. Oysa 19. yüzyılın sonuna kadar atlar kullanılmıştı. O zamanlar otomobil yerine atlı arabalar vardı. Elektriğin bulunuşundan sonra ulaşımda özellikle de toplu taşımacılıkta bir dönem elektrik kullanıldı. O zamanlar taramvaylar elektrikle çalışırdı. Sonraları motorlu araçların bulunuşu ve geliştirilmesiyle ulaşım günümüzdeki görünümünü kazandı.

Elektriğin bulunuşu kentlerde ulaşımından çok daha büyük bir başka sorunu çözmüştü: Aydınlatma. Hepiniz yolların kenarında dikili olan ve sokakları caddeleri aydınlatmada kullanılan sokak lambalarını görmüşsünüzdür. Bu lambalar elektriğin bulunuşuna kadar gazla çalışırdı. Her akşam bu işle görevli kişiler teker teker sokak lambalarının gazını açar ve onları yakarlardı. Sabah olunca da söndürürlerdi. Günümüzde elektrik, kent yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Bir tepeye çıkıp kente geceleyin baktığınızda yüzlerce ateş böceğine bakıyormuş gibi olmanızın nedeni budur. Evlerde, işyerlerinde, fabrikalarda, sokak lambalarında, ilan panolarında kısacası kentin her yerinde elektriğin kullanımı görebilirsiniz. Kimi zaman insanların bir bölümü kent yaşamından uzaklaşarak kendilerini kırlara atmak isterler. Kentin en kötü yanlarında biri doğadan uzak olmasıdır kuşkusuz. Bu durumu bir parça olsun

hafifletmek için kentlerde parklar bulunur. Yoğun trafikten, kalabalıktan, kentte olmanın getirdiği sorunlardan bu parklarda biraz da olsa uzaklaşır insanlar. Buna karşın kentin birçok güzel yanı da vardır. Sinemalar, tiyatrolar, konser salonları kentlerde. Bilimin ve teknolojinin ürünlerinden çoğunlukla kentlerde yararlanırsınız. Hastahaneler, okullar kentlerde daha büyüktür, olanakları da daha fazladır.

Bugüne değin birçoğunuz dergimize ay kentiyle ilgili düşüncelerinizi gönderdiniz. Hepsi birbirinden ilginçti. Geleceğin büyükleri olarak Dünya'daki kentleri düşünmeniz gereken zamanlar gelebilir. Ay kentinde olduğu gibi yaşanabilir bir kent kurmak gelecekte sizin elinizde. Bunun yolu doğal yaşamla kent yaşamını dengeli bir şekilde yürütmekten geçer gibi geliyor bana. Siz ne dersiniz?

Gökhan Tok